

TÁRSULATI ÜGYEK.

Elnöki megnyitó beszéd.

(Tartott az 1870. január 5-iki közgyűlésen.)

A jelen év kezdetével tisztí működésünk három évi cyclusának kétharmadát meghaladván, azon czélból jelenünk meg a tisztelt közgyűlés színe előtt, hogy bemutassuk a mérleget, mely társulatunk anyagi és szellemi érdekeinek álláspontját jelezve, következtetést enged vonni azon irányvonal minőségére, melyet társulatunk újabbkori pályafutásában követ.

A diszes hely, melyben a tisztelt közgyűlést üdvözölni szerencsénk van, a ragyogó csillárok, melyek sugarai ünnepélyes fényben tüntetik fel e termet, élénken tolmácsolják azt, hogy a szükség-érzet ajkain fakadt közóhajtás: közgyűléseinket és szakuléseinket, szaporodott feleink számához képest, czélszerűbb helyiségben tarthatni, teljesezésbe ment.

Tisztelt közgyűlés! A magyar tud. akademia n. m. elnöke, b. Eötvös József úr, a tudomány felkent bajnoka és annak nagylelkű pártfogója, ki ez országos palotában társulatunknak már ez

előtt is hajlékot adni kegyeskedett, hozzá intézett kérelmünk folytán, társulatunkat legujabban mégazonkedvezményben is részesíteni méltóztatott, hogy üléseinket a magyar tudományos akademia ülés-termében tarthassuk.

Hangunk gyengésége tudatában ez ünnepélyes alkalomra vártunk, hogy közgyűlésünk nevében, és ennek erőteljesebb szava hangoztatásával fejezhessük ki mélyen érzett hála köszönetünket azon jótéteményért, melylyel nagylelkű moecenásunk társulatunk érdekeit újabban is oly hathatósan előmozdítani méltóztatott.

De vannak társulatunk életfolyamának legközelebbi korszakában egyéb mozzanatok is, melyek örvendetes tanúságot tesznek arról,

hogy a forduló ponton túl, melyen két év előtt reménykedve állottunk, derültebb és enyhébb éghajlat alá, termékenyebb és gyümölcsözőbb tájra vezetett geniusunk csillaga;

és hogy a remény, melynek

valóságát egy triennium lefolyása előtt várni bátorkodtunk, s mire mások egy egész decennium leforgását vélték szükségesnek — már is teljesedésbe ment és hangosan szóló tényekben nyilvánul.

Nem lehet célunk e tekintetben részletekbe ereszkedni — azok a tiszti jelentésekben úgyis elősorolva — csak általánosságban és rövid szavakban akarjuk kifejezni,

hogy társulatunk működési terének határkövei úgyszólván napról-napra tágasabb tért ölelnek át, és tagtársaink száma a 16 százat meghaladván, 3-szoros viszonyban növekedett ahhoz képest, melyet a két év előtti létszám kimutatott.

Valamint pedig a térfogattal — hasonnemű testeknél — a tömeg szükségkép aránylagosan növekszik, úgy igen természetes, hogy pénztárunk súlya sem állapodhatott meg azon 2500 forintnyi összegnél, mely nem rég ez előtt a tagsági díjakból befolyó évi jövedelem közép-mennyiségét képezte.

A legközelebb lefolyt évben, 1869-ben 8000 forintnak a súlya nehezkedett ilyesmihez soha sem szokott kisded pénztárunk ölébe.

Ez örvendetes ténynyel kapcsolatban hallgatással nem melőzhetjük, sőt inkább felhíva érezzük magunkat a legmellegebb háláérzelemmel felemlíteni, hogy ugyanazon nemes keblű moecsnás, kinek bőkezűsége társula-

tunknak hajlékot adott, hálára kötelező gondoskodását oda is kiterjeszté, hogy társulatunk életető tápanyag birtokába jutva, munkaképességét fokozhassa és gyarapíthassa.

B. Eötvös József úr Ő nagyméltósága, a miniszter, méltányolva az orsz. képviselőházhoz két és fél év előtt beadott folyamodványunkban felhozott okokat, intézkedni méltóztatott, hogy társulatunk céljainak előmozdítására, az országos költségvetésben több ezer forintnyi összeg előirányzatba vétessék.

Szabadjon reménylenünk, hogy a lelkes honatyák bölcsesége, a tudományok felvirágoztatása iránt több alkalommal tanúsított meleg részvéte az elhintett termő mag kicsírázását előmozdítani és biztosítani fogja.

Anyagi helyzetünk jobbra fordultával párhuzamosan jár a képesség is társulatunk kiváló célját, a természettudományi ismeretek terjesztését nagyobb sikerrel és eredménnyel eszközölni.

Leszámítva azon jelentékeny pénzüsszeget, mely 1700 forintnyi adósság alakjában a megelőző trienniumból — különösen a jubiläum alkalmából — reánk maradt, s mely adósság immár tökéletesen törlesztve van; — jövedelmünk maradékának legnagyobb része tisztán és egyedül fenntebb említett célunk előmozdítására lön fordítva, tetemes összeg a tisztelt közgyü-

lésnek még szabad rendelkezésére is állván.

Azon közegek sorában, melyek társulatunk érdekei valószínűsítésének fő feltételeit képezik, első helyen állnak: a könyvtár, kapcsolatban az olvasó-teremmel, továbbá közlönyünk és a szaküléseken tartatni szokott előadások és értekezések.

A könyvtár, melynek beruházására a megelőző években csak igen csekély összeget lehetett fordítani, nagyobb önálló munkákban, nevezetesebb folyóiratok teljes példányaiban, még felette szegény és mélyen érzeti egy czélszerűen felszerelt s jól berendezett természettudományi könyvtár felállításának szükségét; — a mi azonban a szakunkba vágó folyóiratok legújabb folyamait illeti, ezekről oly mértékben van gondoskodva, hogy e tekintetben a szomjazó tudás-vágy kielégítésére bőséges táplálékot, és a természettudományi kutatások mezején felmerülő újdonságok áttekintésére sokoldalú tájékoztatást és ujjmutatást képes szolgáltatni.

Hogy egyébiránt könyvtárunk jobb karba helyezése a legújabb időben kiváló gondoskodás tárgya lett, arra nézve elégséges megemlíteni, hogy az imént lefolyt évben önálló munkák és folyóiratok beszerzésére nagyobb összeg fordított, mint annak előtte 25 év alatt.

Közlönyünk, melyet — miután anyagi helyzetünk javulása

engedé — havi füzetekben azon czélból indítottunk meg, hogy egyrészt vidéki tagtársainkkal szellemileg gyakrabban közlekedvén, ügyünk iránti részvétüket biztosítsuk és érdekelttségüket e tekintetben folytonos éberségben tartsuk, — másrészt, hogy a természettudományi ismeretek terjesztésére csatornát nyitva, társulatunknak a nagy közönségben is híveket és pártfogókat szerezzünk, — közlönyünk, a megállapított rendhez képest, minden hónap elején a tisztelt tagtársak kezeihez jut, s pontossága e tekintetben egy minta-óra pontosságával versenyez. Köntöse tisztességes és elég diszes, a mi pedig tartalmát illeti, arra nézve — anélkül, hogy a tisztelt olvasó közönség véleményét megelőzni és tolmácsolni akarnók — tartózkodás nélkül állíthatjuk, hogy a kitűzött czélunk: a természettudományi ismereteket népszerű modorban terjeszteni, a tudomány haladási mozzanatairól, az annak körében felmerülő újabb nézetek és eszmékről az olvasó közönségnek tájékoztatást nyújtani — elismerésre méltó törekvéssel megfelelni igyekszik.

Hogy végre szaküléseink is, népszerű előadások útján a fentebb említett cél lehető megközelítésére irányzott törekvéseinket hasznosan és sikeresen támogatják, arról a mindinkább szaporodó hallgatóság és vendégközönség örvendetes tanúságot tesz.

A felmutatott fényoldalak mellett van azonban társulatunk életében árnyoldal is! — értem a munkás tagok feltűnő hiányát, és azon közönyösséget, melylyel sokan, épen azok közül, kik foglalatosságuk és hivatásuknál fogva társulatunkhoz közelébb állanak, ennek ügyei iránt némi hidegséggel és részvéttelenséggel viseltetnek. Azon összetartó munkásság, mely társulatunk keletkezésének első éveiben a kas körül sűrűgve zsidongó méhek szorgalmához méltán volt hasonlítható, újabb időben és jelenleg társulatunk körében nem található fel!

E közöny azonban oly kóros állapot, melynek oka tőlünk távol eső körülményekben rejlik. Napjaink jellemző sajátsága ez, mely más társulatok és egyletek körében is sajnosan mutat-

kozik. Reméljük, hogy e bajt az idő orvosolni fogja.

Az utóbb említett körülménytől eltekintve tétovázás nélkül állíthatjuk, hogy mérlegünk jelzése a társulatra nézve kedvező és bátorító, mert gyorsan emelkedő fejlődésről és haladásról tesz megnyugtató és örvendetes tanúságot.

Haladjuk tehát továbbra is az addig követett irányban; működünk kitartással és lankadatlan buzgalommal; és legyünk meggyőződve, hogy társulatunk virágzása maradandólag biztosítva van; minket legszebben jutalmazván azon öntudat, hogy törekvésünkkel nem csak általában a tudománynak, hanem különösen hazánk közművelődési ügyének tettünk hasznos szolgálatot.

Titkári jelentés.

(Felolvasatott az 1870, január 5-én tartott közgyűlésen.)

„*Horatius Cocleskedni* — ha így szabad nemes elszánást nevezni — tán a lehető legnagyobb érdem: azért mégis bizonyos, hogy az oly intézeteknél, melyeknek egész létök néhány hazafitul függő, — kik, ha magokra hagyatnak, nem fogják tán sokáig birhatni már az áldozat súlyát — a pillanati fellobbanást csak hamar, a visszahatás törvényei szerint, sok évi sötétség kénytelen követni.

A sikertelen fáradozás diadalmi erő helyibe, ha nem mindenki-
ben is, de a sokaságnál általánosan véve, elhidegülést s visszavonulást okoz; minél fogva nincs is nagyobb *egyesítő* mint siker, s hatalmasb *szétbontó* mint sikeretlenség!“

„A köz jó tekintetiből tehát, kötelességünk e részben. — mint-hogy már sok volt a hiábai fáradozás — vagy semmit se kezdenünk, vagy olyast, mi

a czélnak hihetőleg meg is felel. Hihetőleg bizonyos sikerert nyerni, vagy semmi újat nem kezdeni: im az, a mi közé vagyunk állítva.

„A czél nem kevésb és semmi egyéb mint hazánkat a Játékszin kellemében s hasznaiban részesíteni általában. De ennek létesítésére eddig valjon mily planum szolgált? Fellobbantatárgy; rakatott elv; szedetett pénzt, itt-ott, amott és szinte mindenütt; eltanácsoltattak órák, napok, hetek: de egyesítő planum, convergens systema nem volt; s im ezért, *épen ezért schol* sincs snem is lehet valódi siker.“

E szavakat mondja a nagy Széchenyi a „Magyar Játékszinről“ 1832-ben, Pest vármegye rendeihez intézett iratában. E szavak, melyek 1832-ben a magyar színházra illettek, tökéletesen reá illenek 1870-ben, a magyar *intellektuális társulatokra*.

Irodalmi, művészeti, tudományos és közművelődési társulatunk — ezeket nevezem, rövidség okáért, intellektuális társulatoknak — van csak itt Budapesten kilencz vagy tiz. Fellobban a tárgy; rakatik elv; eltanácsoltatnak órák, napok, hetek; a társulat elkészíti alapszabályait, megkezdi működését és a legnagyobb rész — vagy szellemi, vagy anyagi, vagy mindakét tekintetben csak *tengődik*; panaszkodik a magyar közönségre, mely nem tanúsít állandó

részvétet, indifferens, nem akar tartósan áldozni szép és magasatos dolgokért, melyek, ha létesülhetnének, oly hasznosak lennének úgy az egyesekre, valamint az egész országra nézve.

Hogy ez így van, az mindenestre hiba; de hogy a hiba ki részén van, az talán nem egészen bizonyos, legalább is kétséges. A társulatok közül nem egy, mindjárt az első szervezkedéskor, a legnagyobb hibát követi el, midőn nem véve tekintetbe a létező erők csekély számát és nem véve tekintetbe a létező akadályok jelentékeny számát, egy abszolút szép czélt tűz maga elé, légvárat épít, hajhász ábrándképeket, melyeket hogy elérhessen, nincs sem elég szellemi, sem elég anyagi ereje. Ne csodáljuk aztán, hogy a közönség megúnja figyelemmel kísérni a sikertelen törekvést s ne csodáljuk, hogy az ügybuzgó hazafiak, kik tevékenységek javát a társulatnak szentelék, néhány év után remény-vesztve és csalódás-telve vonulnak vissza.

A természettudományi társulat sem képezett kivételt az általános szabály alól. Ijúkorában a mi társulatunk is egy elérhetlen magasban lebegő czélt szemelt ki: a természettudományokat általában művelni s különösen hazánkat természettudományi szempontból vizsgálni. S mi is lehetne szebb, magaszosabb, mint művelni, előbbre vinni

a mindenségről szóló tudományt, és átkutatni azt a földet, melyet a sors hazánkúl adott. Kizárólag e célra törekedett a társulat egy negyedszázadnál tovább. S mi az eredmény? Egy-két becsesebb értekezést leszámítva, vajmi kevés! Társulatunk működése, a meglevő viszonyok között, nem találhatott méltánylásra sem a külföldön, sem idebenn a hazában. Küzdelmes huszonhat év után meggyőződött a társulat, hogy mielőtt a természettudományokat magyar nyelven művelni lehetne, előbb olvasó közönséget kell teremteni. Azon kell lenni, hogy a természettudományi ismeretek szélesebb körökben is megkedveltesenek, lassanként, észrevétlenül beoltassanak. S ha ez egyszer megtörtént,

Ha majd a szellem napvilága

Ragyog minden ház ablakán:
akkor mondhatjuk — nem mint a költő mondja, hogy megálljunk — hanem hogy most láthatunk a munkához igazán!

* * *

A társulat jelenlegi tisztviselőinek jutott a szép feladat, e tervet valósítani. Convergens systemát kellett létesíteni, a működő tényezőket úgy kellett csoportosítani, hogy az eredményt mindannyian többszörözzék. A szakgyűléseket, a társulat közlönyét, a társulat könyvtárát úgy kellett reformálni, hogy azok tágasabb körökben is élvezhetők legyenek. A lefolyt 1869-ki

év a társulat reform-éve volt; erről, e nehéz reform-évről kell most számot adnom. Fáradalmainkról, küzdelmeinkről nem fogok szólni; mert nem a ráfordított fáradság méri a hasznos munkát, hanem az elért siker. Lássuk tehát az 1869-ik év eredményeit.

* * *

1869-ben a természettudományi társulat 14 szakgyűlést tartott: 1-t januárban, 2-t februárban, 2-t márciusban, 2-t áprilisban, 2-t májusban, 1-t júniusban, 2-t novemberben és végre 2-t decemberben. E 14 szakgyűlésen 18 társulati tag által 31 előadás tartatott, és pedig

1. a tárgyak szerint:

Általános természettudományi	4
Állattani	5
Ásvány- és földtani	3
Csillagtani	0
Élettani	1
Emlékbeszéd	4
Mezőgazdaságtani	2
Növénytani	0
Természettani	10
Vegyvtani	2
Összesen	31

2. az előadók szerint:

Balogh Kálmántól	3
Berecz Antaltól	1
Bernáth Józseftől	1
Dapsy Lászlótól	2
Greguss Gyulától	2
Heller Ágosttól	1
Krenner Józseftől	2
Kriesch Jánostól	3
Margó Tivadartól	2

Molnár Jánostól . . .	1
Papp Mártontól . . .	1
Steiner Antaltól . . .	1
Szily Kálmántól . . .	4
Sztoczek Józseftől . . .	2
Than Károlytól . . .	1
Thewrewk Emiltől . . .	2
Török Auréltól . . .	1
Wartha Vinczétől . . .	1

Összesen 31

A szakgyűlések látogatási statistikájára nézve legszembeötlőbb adat az, hogy a Kisfaludy-terem, melybe a mellette levő kis bizottsági teremből 1868 végén költözködtünk át, a tagok és vendégek befogadására már a múlt év elején szűknek mutatkozott. A társulat választmánya kényszerítve érezte magát, a m. tud. akadémiához azon kérelemmel fordulni: engedtetnék meg, hogy a természettudományi társulat szakgyűlései az akadémia heti ülés-termében tartassanak. A m. tud. akadémia tisztelt elnöke hálaára kötelező készséggel engedett e kérelemnek, s így mindjárt a társulati szünetek után, e díszes és tágas teremben kezdhettük meg gyűléseinket.

1869-től kezdve társulatunk egy havi folyóiratot ad ki, „Természettudományi Közlöny“ czim alatt. E közlöny I-ső kötete a t. társulati tagok előtt fekszik; fölösleges volna tehát tartalmáról és technikai kiállításáról szólnom, csak egyetlen egy észrevételt bátorodom tenni. Hogy a Természettudományi Közlöny, úgy tartalmát, mint technikai

kiállítását illetőleg, még sok kívánni valót mutat, azt én talán legélénkebben érzem; kérném azonban figyelembe vétetni, 1-ör azt, hogy a magasabb népszerűsítés terén talán mindannyian újonczok vagyunk, és 2-or a technikai kiállításra nézve, kérném figyelembe vétetni, hogy a társulatnak még kiadóhivatala nincs. Ezzel, azt hiszem, legalább azok előtt, kik egy illusztrált tolyóirat szerkesztési és kiadási nehézségeit ismerik, minden meg van magyarázva. Ultra posse nemo tenetur!

Ami a Természettudományi Közlöny kelendőségét, tehát finanziaális oldalát illeti, erre nézve örvendetes adatokat terjeszthetek a t. közgyűlés elé. Most egy éve, midőn a választmányban a Közlöny megindításáról tanácskoztunk, a példányszámra vonatkozólag két indítvány tétetett: az óvatosabbak, tekintetbe véve hogy a társulat tagjainak száma nem haladta meg a 800-t, 1000 példányt elegendőnek tartottak; a vakmerőbbek 1500-at sürgettek. Végre is az utóbbiak nézete győzött s a Közlöny első öt füzete ehhez képest 1500 példányban nyomtatott. Azonban már május elején kitént, hogy e példányszám korántsem lesz elegendő. Ez oknál fogva a 6-ik füzet már 2500 példányban nyomtatott és az első öt füzetből, megfelelő mennyiségben, új kiadás rendeztetett.

Az imént említett erkölcsi és

anyagi nyereség mellett, a „Természettudományi Közlöny“ társulatunknak még egy igen jelentékeny szolgálatot is tett, a mennyiben t. i. kiszabadított bennünket, t. közgyűlés, egy igen sajtóságos — persze a mi intellektualis társulataink történetében nem valami ritka — helyzetből. Előbbi években, a mikor a társulat tagjai, az általok fizetett évdíjak fejében, oly kiadványokat kaptak, melyeket nem mindannyian élvezhettek egyaránt, az évdíjak, a legnagyobb erély mellett is, csak igen lassacskán folytak be. A hátralék majd annyi volt, mint a bevétel. A hátralékos tagdíjak beköveteléskor a titkár alig hivatkozhatott egyébire, mint az illető tagtárs áldozatkészségére, melylyel eddigelé a társulat nemes céljait előmozdítani szíveskedett. Azonban, t. közgyűlés, az önkénytes adakozásnak, a folytonos áldozásnak végre is van határa. „Az embereket természeti hajlandóságaikból kivetkeztetni, hasztalan vagy igen is hosszadalmas munka, és így valóban csak úgy fogunk velek boldogúlni, ha őket nem képzeletünknel fogva, hanem valóság szerint itéljük, s velök a szerint bánunk is, t. i. ha senkitől, vagy legalább a nagyobb résztől nem kívánunk olyas áldozatokat, melyeknek nemcsak tüsténti jutalmok nem volna, hanem még

végcéljok is homályos kétségben ingadozna.“

Azzal, hogy a társulat a „Természettudom. Közlöny“-t megindította, az áldozásnak szerencsésen véget vetett és a *do ut des* egészséges elvet proklamálta; mert ott, hol a vidéki tag, 3 forintért, egy 27 nagynyolczad ivnyi természettudományi munkát kap, melyet minden művelt ember egyaránt megérthet, és ott, hol 5 forintért, e mellett még egy jól felszerelt és kényelmes használatú könyvtár is a rendelkezésre van bocsátva — ott áldozatról bizony szó sem lehet. És én igen is szükségesnek tartanám, hogy a társulatok, legfőlebb egyes tisztviselőiktől, de a nagy közönségtől áldozatot ne kívánjanak. Csak így és csakis így lehet a fölvirágzás biztosítva.

A természettudományi társulatnak 1869 elején 804 tagja volt, 1869 végén pedig 1658; egy év alatt a növekedés nagyobb tehát, mint az eredeti létszám. És a mi különösen figyelmet érdemel, társulatunk a lefolyt év alatt oly körökben is élénk részvétre talált, melyek azelőtt a természettudományok iránt a legcsekélyebb érdekeltséget sem látszóttak tanúsítani.

Lassanként, észrevétlenül elfoglaljuk a tért, és a közönség lassanként, észrevétlenül megkedveli a természettudományokat.

A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT BEVÉTELEI
ÉS KIADÁSAI 1867, 68- és 69-ben.

<i>Bevétel.</i>	1867		1868		1869	
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.
Helybeli tagok évdijaiból	1225	—	1450	—	2367	—
Vidéki tagok évdijaiból	978	—	1917	—	3297	50
Oklevelekből	138	—	552	—	1332	—
Eladott közlönyökből	—	—	52	90	267	20
Kamatokból	889	08	484	51	542	28
Fözlüfizetésekből	1	—	11	92	14	—
Összeg	3231	08	4468	33	7819	98
<i>Kiadás.</i>						
Régi tartozások törlesztésére	—	—	2130	68	1737	10
A társulat közlönyére	1128	29	—	—	3005	23
Könyvtárra	115	12	322	75	1030	86
Tiszti díjazásra	450	—	—	—	100	—
Szolga-személyzetre	422	—	353	33	415	—
Házbérre	278	07	210	—	300	—
Évi jelentésekre	91	86	—	—	—	—
Pályakérdésekre	230	—	100	—	100	—
Vegyeesekre	261	09	443	30	852	26
Összeg	2976	43	3560	06	7540	45

1868-ról pénztári maradvány	1891	ft.	03	kr.
Bevétel 1869-ben	7819	"	98	"
1869-ben rendelkezésre állott	9711	ft.	01	kr.
Ebből az 1869-ki kiadás le	7540	"	45	"
Pénztári maradvány	2170	ft.	56	kr.

Könyvtárnoki jelentés.

(Felolvasatott az 1870, január 5-iki közgyűlésen.)

A kir. magyar természettudományi társulat könyvtárának állapotáról szóló utolsó jelentésem óta abban igen nevezetes változások hozattak létre; változások, melyek közelebbi felvilágosítást igényelnek.

A m. k. természettudományi társulat az évek folyama alatt

sok oly könyvnek jutott birtokába, melyek a természettudományoknak vagy csak első alapvonalait, vagy pedig a természettudományoktól egészen eltérő dolgokat tartalmaznak, vagy pedig elavult és oly munkák, melyek Pesten több nyilvános könyvtárban megvannak, és így

a miénkben nemcsak felesleges álderhet képeznek, és a könyvtár könnyű s kényelmes használatát akadályozzák, hanem igen nagy helyet is foglalnak, melylyel pedig a társulatnak nagy mértékben gazdálkodnia kell. E körülményeket megfontolva, a t. választmány a kevésbé használt könyveknek a többiektől elkülönzését határozá el, még pedig oly módon, hogy ezek a műgyetem t. igazgatója engedelmével, ideiglenesen az első titkár felügyelete alatt Budán a műgyetemben, a gyakrabban használt könyvek és folyóiratok pedig, a könyvtárnok felügyelete alatt, a társulat helyiségében őriztessenek.

Egy másik nevezetes változás még abban áll, hogy a természettudományi társulat jelenleg a mérnök-egylettel együtt, egy kényelmes és egész nap használható olvasó teremmel bír, melyben maga a természettudományi társulat részéről, a társulati tagok használatára 55 folyóirat van kitéve.

A legutóbbi kimutatás alkalmával a könyvtár 579 művet foglalt magában, az 1868- és 1869-dik évek folyama alatt hozzá jött 221 mű, 346 kötetben, és így a könyvtár az 1869-dik

év végével 800 művet foglalt magában. E könyvek legnagyobb része vétel útján jutott a társulat birtokába, melyeknek vásárlására a társulat ez alkalommal többet fordított, mint bármikor azelőtt, ugyanis az 1868- és 1869-dik években könyvek beszerzésére mintegy 1738 forint 61 krajczár adatott ki. Ha ezen összeggel az 1841—1866-ik évig a könyvtárra fordított 1814 forint 39 krajczárt összehasonlítjuk, azt találjuk, hogy a lefolyt két év alatt a könyvtárra — a társulat kincsére, tőkéjére — majdnem annyi fordított mint ezelőtt egy negyedszázad alatt.

Az elmúlt 1869-dik évben társulatunk két külföldi társulattal lépett csereviszonyba, u. m. az Annaberg-Buchholzer Verein für Naturkunde; a Naturwissenschaftlicher Verein von Neu-Pommern und Rügen és az országos tanáregylettel s így azon társulatok száma, melyekkel csereviszonyban állunk, jelenleg 45.

Végül a midőn e jelentésemet bezárom kötelességemnek tartom mindazoknak, kik az elmúlt év folytán könyvtárunkat gazdagíták a társulat nevében hálás köszönetemet nyilvánítani.

lában, a közgyűlésen pedig egy kiküldendő hatósági biztos által gyakorolja — jó eleve bejelentendő.

13. §. Elnökség. — Az elnök képviseli a társulatot hatóságok, vagy valami harmadik személy irányában, a gyűléseken elnököl, összehívja a választmányi gyűlést, tarthat rendkívüli, közgyűlést, a rendes közgyűlésen jelentést ad a társulat működéséről általában, a szavazatok egyenlő számánál az övé dönt, örökdiik továbbá hogy a választmány határozatai foganatba menjenek, a választmány által jóváhagyott fizetéseket utalványozza.

14. §. — Az alelnökök helyettesei az elnöknek mindenben.

15. §. Választmányi tagok. — A választmányi tagok az elnök által hozzájuk intézett munkákat megbírálják, kérdéseket megvitatnak, s az eredményről az elnököt tudósítják. Szakgyűlésen az elnököt kor szerint helyettesíthetik.

16. §. Az első titkár viszi a levelezést s a jegyzőkönyvet, gondoskodik a szakgyűlések tudományos tárgyairól, szerkeszti a kiadandó munkákat, a gyűlések tartásáról tudósítja a közönséget általában, s a helybeli rendes tagokat különösen; az előfordult tárgyakat hirlapok útján kivonatban közzé teszi; a tagok mindenkori létszámát a pénztárnokkal együtt nyilvánosságban tartja.

17. §. — A második titkárok kisegítői az elsőnek, s ha kell helyettesei.

18. §. Könyvtárnok. — A könyvtárnok fölgyűzi a könyvekre s folyóiratokra, azokat térítvény mellet bizonyos időre kiadja, s annak eltelte után visszakérni, mindezekről kimutatást, valamint leltárt készít, s a közgyűléseken jelentést tesz. Az év végén a választmányai könyvtár állapotát s kezelését külön bizottmány által vizsgálhatja meg.

19. §. Pénztárnok. A pénztárnok kezeli a társulat pénzét s ezzel rokon iratait; beszedi az oklevél s tagsági díjakat, pontos jegyzéket visz, a bevétel s kiadásról, s jelentést, s a választmányi és közgyűléseken. Számadásait a választmányi félévenként átvizsgálhatja és arról a közgyűlést értesíti. Minden pénztári kiadás csak utalványozott nyugta mellet történhetik, a mely az elnök aláírásával és a titkárt ellenjegyzésével látandó el.

20. §. Ügyvivők választása. — A társulat tisztviselői, az alelnökök, titkárok, a könyvtárnok, pénztárnok a tisztújító közgyűlésen három évre általános szótöbbséggel és titkos szavazattal oly módon választatnak, hogyha az első szavazásnál általános szótöbbsége egyiknek sem volna, a második választás csak a

legtöbb szavazatot nyert két egyén közt történjék. Hasonló módon történik évenként a 24 választmányi tag megválasztása.

A választmány a társulat tisztségei mind-egyikére tájékozás véget három-három, a választmányi tagságokra pedig összesen 36 tagot ajánl a közgyűlésnek, melynek azonban jogában áll, akár az ajánlottak közül, akár másokat tetszése szerint választani.

Az elnökök választása a m. kir. miniszterium jóváhagyásától föltételezendő.

Hivatalát, a titkár kivételével, valamenyi tisztviselő tiszteletből viseli.

21. §. Vagyon. — A társulat jövedelmét képezik a rendes tagok által évenként — s az oklevélért egyszer mindenkorra fizetendő díj, vagy a tagdíj helyett letett tölke, melynek csak kamatja adatik ki, továbbá a pártolói s másnemű alapítványok, s végre a kiadott munkákból bejövő összesség. A tagdíjakra nézve a társulat éve januártól kezdődik. A társulat alapitökeje gyümölcsötzetés végett takarékpénztárral vagy más hasonló biztonságú és nyilvános pénzüzetnél kezelendő.

22. §. Peres ügyek. — A társulat viszonyaiból eredő peres ügyeket a választmány intézi el, melynek határozata ellen azonban a közgyűléshez lehetséges a fellebbezés.

23. §. A társulat felbomlása. Ha a társulatnak közbejött akadályoknál fogva meg kellene szünnie, vagy lényegesen átváltoznia, vagyona feletti rendelkezés végett egy évenygyeddal előbb kihirdetett közgyűlésen a jelenlevők határozzák el két harmaduk megegyezésével, hogy a társulat pénz és könyvtára melyik hasonnemű hazai célú intézetre fordíttassék, mely határozat azonban kivétel előtt felsőbb jóváhagyás alá terjesztendő.

24. §. — A társulatnak más egyletbei testületi belépése meg nem engedtetik.

25. §. Pecsét. — A kir. magyar természettudományi társulat pecsétje ábrázol egy kibontakozott mumiát, mely egyik kezében a földet, a másikban a holdat tartja, előtte egy sphinx, alatta Magyarország címere. A körülírás: Királyi magyar természettudományi társulat. 1841.

26. §. — A társulatnak az alapszabályokhoz képest eszközöndő tevékenységére való felügyelet gyakorlása tekintetéből országos fejedelmi biztos fog kineveztetni, kinek jogában álland a társulat működéséről bármikor tudomást szerezni, a társulat mindennemű gyűléseiben megjelenni, s annak netán alapszabályellenes vagy egy a közérdekre ütköző határozatait felsőbb eldöntés léérkezéig megszüntetni. —

1869-re a tagdíjat lefizették.

(1869, decz. 1. — decz. 31.)

Fakos Ferencz, **B**artha Károly, **B**attha Andor, **B**eliczy Elek, **B**ódy Antal, **B**oronkay Farkas, **B**öck Bertalan, **B**raßsay Sámuel, **B**raun Adolf, **C**ser József, **D**obozy Ferencz, **D**ubraviczky László, **E**il József, **E**xner Alajos, **F**arkas Gyula, **F**eichtinger Sándor, **F**elméry Lajos, **G**ubcsó Endre, **H**ajnal Antal, **H**alassy Gyula, **H**alász Mihály, **H**amar Leo, **H**orthy István, **H**orváth Móricz, **I**rsay György, **I**rsay József, **J**agitza Lajos, **J**andrisits János, **J**urenák Sándor, **K**allivoda Ede, **K**álmán Dezső, **K**erekes Jákó, **K**ollár János, **K**orber Sándor, **K**ovachich János, **L**ebanovics Antal, **L**itkei

József, **M**ajor Adorján, **M**észáros Alajos, **M**olnár Albert, **M**osonpart Zsigmond, **N**yomárkay József, **O**ltványi Pál, **B**áró **O**rczy Andor, **P**ereszlényi János, **P**intér Márton, **P**lechl Szilárd, **P**ruzsinszky Henrik, **R**ác István, **R**epcsényi Ferencz, **S**árközy Simon, **S**chindler Emil, **S**imonyi István, **S**zabados József, **S**zabó Jákó, **S**zarka Ignác, **S**zarka Nep. János, **S**zemere Geiza, **S**zentkláray Jenő, **S**ztankovics János, **T**aczauer Béni, **T**esler Rafael, **T**okaji Nagy Gábor, **T**yukody Gedeon, **V**árady Domokos, **V**árady Ferencz, **W**iesel-mayer Gyu a, **Z**ay László, **Z**ilay István.

Összesen 1459-en.

Az 1870. január 3-iki választmányi gyűlésen rendes tagoknak megválasztottak.

(A megválasztott tag lakhelye után álló név az ajánlóé.)

Acsády Sándor, megyei mérnök M.-Szigeth; *Osváth P. Bartha Lajos*, tanárjelölt Jéna; *Schuch J. Biró Albert*, tanárjelölt Jéna; *Schuch J. Bója Ferencz*, reáltanár Szeged; *Vánky J. Boros József*, főbíró Talya; *Szurmák V. Bószner János*, esztergommegyei fő-áldozár és gymn. tanár Pozsony; *Kolmár J. Csiki Miklós*, megyei orvos Bethlen; *Bernády D. Csibur Bertalan*, okl. gyógyszerész Nagy-Mihály; *Raisz G. Dr. Dencsik Imre*, orvos Sümeg; *Polgár J. Deszátly István*, gyógyszerész Valpó; *Osváth P. Dobner József*, pénzügym. s. fogalmazó Buda; *Dósa I. Elefánt József*, tanár Czegléd; *Komáromy L. Fejér Bertalan*, ref. lyc. tanár M.-Szigeth; *Osváth P. Fényhatmi Antal*, gyógyszerész Halmi; *Osváth P. Gattier Lipót*, gyógyszerész Munkács; *Osváth P. Göbel Coelestin*, városi állatorvos Pest; *Petrovits Gy. Greiner Hugo*, erdőmérnök Nagy-Röcste; *Greiner L. Gyarmathy Zsigmond*, urad. igazgató Bánffy-Hunyad; *Magoss Károly*, *Hanthó Lajos*, reáltanodai h. igazgató Lőcse; *Szily K. Henszelmann Kálmán*, h. ügyvéd, Pest; *Myskovszky V. Iványi István*, kegyesr. tanár Pest; *Berecz A. Jankó Károly*, kegyes r. tanár Pest; *Berecz A. Juhász László*, köz- és váltóügyvéd Pécs; *Erreth L. Jurka Bazil*, országgy. képviselő Kálinalva; *Osváth P. Kőr Gyula*, nyomdátulajdonos Pest; *Balogh K. Klíma Miklós*, állatgyógyászati tanársegéd Pest; *Müller J. Korányi Imre*, gyógyszerész Nyiregyháza; *Baruch M. Kovács Ábel*, főgyimn. tanár Esztergom; *Kainráth I. Krenzel Imre*, gyógyszerész Szentés; *Osváth P. Borsodi és Katymári Latinovics Illés*, földbirtokos Katymár; *Virányi János. Rezső*, gyógyszerész

Miskolcz; Osváth P. Merl Ferencz, tanár Zabadka; *Polyákovics A. Mihályi Péter*, országgy. képviselő Szarvaszó; *Osváth P. Mikló Béla*, bányász Buda; *Szily K. Tokaji Nagy Lajos*, tanfelügyelő Nagy-Kálló; *Baruch M. Nyiri János*, földbirtokos Székely; *Baruch M. Oldal József*, író- és kaszinói titkár Arad; *Petrovits Gy. Pasztarszky József*, tanárjelölt Pest; *Berecz A. Pataky Lucidus*, irgalmasr. orvos Pécs; *Fekete E. Pohl Károly*, róm. kath. esperes M.-Szigeth; *Osváth P. Rényi József*, köz- és váltó-ügyvéd Ferenčzvölgy; *Osváth P. Dr. Rosenthal Károly Otto*, gyakorló orvos Sárvár; *Rosenthal H. Ság. József*, tanító jelölt Pest; *Berecz A. Simon Imre*, gyógyszerész Temesvár; *Osváth P. Somody Lajos*, mérnök Dúsnok; *Válkay I. Szabó Kálmán*, győrmezei első alispán Győr; *Prágay K. Dr. Szaniszló Albert*, egyetemi tanársegéd Pest; *Margó T. Sziklay Antal*, gyógyszerész M.-Óvár; *Osváth P. Sziklay Géza*, ügyvéd Pest; *Myskovszky V. Szilágyi István*, ref. lyc. igazgató-tanár M.-Szigeth; *Osváth P. Szmik Gyula*, orvostanuló Pest; *Szily K. Szombathy Ignác*, nőképezdei tanár Buda; *Léderer A. Szvoboda Ferencz*, gyógyszerész, Lugos; *Osváth P. Uhlyarich László*, gyógyszerész Uj-Verbász; *Osváth P. Urbán Miklós*, erdész Sztraczena; *Greiner L. Wass Illés*, irgalmasr. gyógyszerész Vác; *Fekete E. Weisz Herman*, borkereskedő Tolcsva; *Stépan G. Dr. Weiszberger Zsigmond*, gyakorló orvos Nagy-Mihály; *Raisz G. Weysz Oszkár*, városi jegyző B.-Sz.-György; *Frank J. Zamborszky János*, ügyvéd Kassa; *Myskovszky V. Zelenka Sámuel*, mérnök Buda; *Roller M.*

Összesen: 61-en.

Mondanivalók.

— A természettud. társulat tagjai kéretnek az évi tagdíjat ezentúl Egressy Rezső úr. hoz, a társulat új pénztárnokához küldeni. (Lakása: Pest, József tér 10-ik szám, a „Szt. Istvánhoz“ címzett gyógyszerárban.)

— A f. évi január 3-iki választmányi gyűlésen megválasztott rendes tagok oklevelei már január 21-ikén postára adattak. — A Természettudományi Közlöny f. évi első füzeté (II. kötet, 10-ik füzet) számunkra még január elején megküldött.

— Kéretnek a t. tagtársak lakváltozásait a titkárral mielőbb tudatni, hogy a postai zavaroknak elejét vehessük.

— S. J. urnak, Csik-Szék-Márton. — Dynamit eladási raktár van Bécsben, a következő kereskedő háznál: Mahler et Eschenbacher; Wien, Wallfischgasse Nr. 4. Pesten — legalább tudunkkal — mindezeideig nem kapható. A használati utasítást megküldi a kereskedő. Bővebb felvilágosítást ad a Magyar Mérnökegylet. Közlönyének 1869-ik évi 6-ik füzeté.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.